

จดหมายเหตุ

เรื่องพระราชไมตรีในระหว่างกรุงสยามกับกรุงจีน

พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

มหาอำมาตย์ตรี

พระยาโชฎ๊กราชเศรษฐี (เผื่อง โชติกะพุกกณะ)

ปีระกา พ.ศ. ๒๔๗๖

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

คำนำ

คุณหญิงเสงี่ยม ไชฎีกราชเศรษฐี พร้อมด้วยบุตรธิดา จะทำการ
ปลงศพมหาอำมาตย์ตรี พระยาไชฎีกราชเศรษฐี (น้อง ไชติเกะพุกกณะ)
ผู้เป็นสามี แจ้งความมายังราชบัณฑิตยสภาว่าใคร่พิมพ์หนังสือแจก
ในเวลาพระราชทานเพลิงสักเรื่องหนึ่ง ขอให้กรรมการเลือกหนังสือให้
และมอบฉันทะให้ หลวงสิริสมบัติ เป็นผู้มาตกลงเรื่องหนังสือซึ่งจะ
พิมพ์นั้น หลวงสิริสมบัติ เห็นหนังสือจดหมายเหตุพระราชไมตรี
ในระวางกรุงสยามกับกรุงจีนก็พอใจ เห็นเหมาะแก่พระยาไชฎีกราช
เศรษฐี ด้วยรับราชการอยู่ในกรมท่าซ้าย จึงขออนุญาตพิมพ์ กรรมการ
ได้อนุญาตให้ตามประสงค์

หนังสือเรื่องนี้ สมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ เมื่อทรงเป็น
สถานายกหอพระสมุดวชิรญาณ ได้ทรงพระนิพนธ์คำอธิบายเบื้องต้น
พิมพ์ไว้หน้าเรื่องเมื่อพิมพ์ครั้งแรก ได้คัดมาพิมพ์ไว้ตามเดิมด้วยแล้ว
อนึ่งเจ้าภาพได้เรียงประวัติส่งมา ได้ให้พิมพ์ไว้ต่อคำนำ

ราชบัณฑิตยสภา

วันที่ ๒ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๖

มหาอำมาตย์ตรี พระยาโชฎีกะราชเศรษฐี (ผ่อง โชติกะพุกกณะ)

เกิดวันอังคารที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๑๕

ถึงอนิจกรรมวันอาทิตย์ที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๖

คำนวณชนมายุ ๕๗ ปี ๒๗ วัน

ประวัติ

พระยาโชฎึกราชเศรษฐี (ผ่อง โชติกะพุทฺถณะ) มีชาติอุปบัติ
ณวันอังคาร ที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๑๘ จันทศกติกาล ขึ้น ๖ ค่ำ
เดือน ๘ บัชวศ พระยาโชฎึกราชเศรษฐี (ชวศ โชติกะพุทฺถณะ)
เป็นบิดา คุณหญิงเพิ่มโชฎึกร ๗ โชติกะพุทฺถณะ เป็นมารดา เมื่อ
ยังเยาว์เป็นที่รักใคร่ของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง)
ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ท่านจึงให้นามว่า ผ่อง ใ้รับการศึกษาภาษา
ไทยและภาษาอังกฤษณโรงเรียนคริสเตียนไฮสกูล แล้วย้ายมาศึกษา
ที่โรงเรียนอัสสัมชัญ สอบได้ชั้น ๖ อังกฤษเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๗ และได้ถวาย
ตัวเป็นมหาดเล็กในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ ๗
ครั้น พ.ศ. ๒๔๔๐ ใ้อุปสมบทในพระบวรพุทธศาสนาณวัดยานนาวา แล้
ไปจำพรรษาอยู่ที่วัดเศวตฉัตร ๑ พรรษา เมื่อลาสิกขาบทแล้ว ใ้เข้ารับ
ราชการในกรมท่าซ้าย และได้เป็นกำลังช่วยเหลือท่านบิดากระทำ
การค้าขายตลอดมา

พ.ศ. ๒๔๔๓ ใ้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวงไมตรีวานิช

พ.ศ. ๒๔๔๖ ใ้รับพระราชทานเหรียญทวีธาภิเศก

พ.ศ. ๒๔๕๐ ใ้รับพระราชทานเหรียญรัชสมงคล

พ.ศ. ๒๔๕๓ ใ้รับพระราชทานเหรียญรัชมิ่งคลาภิเศก

- พ.ศ. ๒๔๕๔ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระบริบูรณ์โกษากร และ
 รัชชคเป็นอำมาตย์ตรี
- พ.ศ. ๒๔๕๕ ได้รับพระราชทานเหรียญบรมราชาภิเศกรัชชกาลที่ ๖
- พ.ศ. ๒๔๕๖ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสตริยาภรณ์มงกุฎสยามชั้น ๔
- พ.ศ. ๒๔๕๗ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสตริยาภรณ์ตติยจุลจอมเกล้า
 สดยตระกูล
- พ.ศ. ๒๔๖๐ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระยาบริบูรณ์โกษากร
 รัชชคเป็นอำมาตย์โท และได้รับเครื่องราชอิสตริยาภรณ์
 ช่างเผือกชั้น ๔
- พ.ศ. ๒๔๖๔ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสตริยาภรณ์มงกุฎสยามชั้น ๓
- พ.ศ. ๒๔๖๗ ได้รับพระราชทานเหรียญบรมราชาภิเศกรัชชกาลปัจจุบัน
- พ.ศ. ๒๔๖๘ ได้รับพระราชทานยศเป็นอำมาตย์เอก
- พ.ศ. ๒๔๗๒ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระยาโชฎ๊กราชเศรษฐี
 ได้รับยศเป็นมหาอำมาตย์ตรี และเป็นเจ้ากรมท่าซ้าย
 ใน พ.ศ. นี้ได้รับพระราชทานพานทอง, คนโททอง,
 กระโถนทอง, เป็นเกียรติยศด้วย
- พ.ศ. ๒๔๗๓ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสตริยาภรณ์ตติยจุลจอม
 เกียรติยศ และได้เป็นผู้ขึ้นชิงช้าในชั้น
 พระยาโชฎ๊กราชเศรษฐี (ผ่อง โชติกะพุกกณะ) ได้เป็นกรรมา
 การของบริษัทแบงก์สยามกัมมาจล จำกัด และได้เคยรับราชการพิเศษ

ในกรมราชนาวิเสธยา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๒ ใต้รับพระราชทานยศเป็น
 นายเรือเอก และเป็นผู้อำนวยการบริษัทพานิชนาวิเสธยา เมื่อสยาม
 ประกาศสงครามกับประเทศเยอรมันนี้ ทั้งเป็นผู้ที่ไปรุดปรานของสมเด็จพระ
 พระเชษฐาธิราช เจ้าฟ้ากรมมหลวงพิศณุโลกประชานารถ ครั้นต่อมา
 ก็ได้ตามเสด็จในพระองค์ท่านไปราชการณประเทศต่าง ๆ ในทวีป
 ยุโรป และเมื่อคราวเสด็จประพาสสิงคโปร์โดยไปรเวต ใต้รับสั่ง
 ให้เป็นผู้จัดการสถานที่ต่าง ๆ ในการเสด็จ โดยมีพระประสงค์จะติดต่อกับ
 ขบวนการพ่อค้าเมืองสิงคโปร์ แต่เมื่ออุปสรรคและทิวคตเสียที่สิงคโปร์
 และเมื่อครั้งยังเป็นหลวงไมตรีวานิชอยู่นั้น ก็ได้เป็นกำลังช่วยเหลือ
 ท่านบิดาในการเป็นล่ามและรับรองท่าน ย่งซิชี ซุนนางจีน ซึ่งเข้ามา
 เยี่ยมสยามประเทศ

อนึ่งพระยาโชฎ๊กราชเศรษฐี (เผื่อง โชติกะพุกกณะ) เป็นผู้
 กว้างขวางในวงสมาคมทั่วไป ทั้งได้เคยเป็นกรรมการของสโมสร
 และสมาคมต่าง ๆ เช่น สโมสรสยามจินางกูร, สโมสรสามัคคีจีน
 สยาม, สมาคมพานิชจีน, สมาคมอัสสัมชัญ, และสมาคมนักเรียน
 เก่าแห่งกรุงเทพฯ ๑ คริสเตียนวิทยาลัย เป็นต้น ทั้งเป็นผู้ที่ประกอบไป
 ด้วยอุปนิสัยสัสัยใจคอเมตตากรุณาต่อผู้อื่น และเป็นที่คุ้นเคยสนิทสนม
 กับเจ้านาย ข้าราชการ พ่อค้าคหบดีทั่วไป ส่วนในทางการค้าขายก็
 ได้กระทำการค้าติดต่อกับประเทศต่าง ๆ โดยมาก

พระยาไชยภูกราชเศรษฐี (น้อง ไชยติกะพุกกณะ) บัวยเป็น
 วรรณโรคภายในอยู่ประมาณ ๓ เดือนเศษ ก็ถึงกาลแห่งมรณะกรรม
 เมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ เวลา ๑๘.๕๕ นาฬิกา คำนวณ
 อายุได้ ๕๗ ปี กับ ๒๗ วัน

พระยาไชยภูกราชเศรษฐี (น้อง ไชยติกะพุกกณะ) มีบุตรที่อยู่
 เคียงกัน เกิดแต่คุณหญิงเสงี่ยม เอกภรรยา ชาย ๓ หญิง ๓ และ
 มีบุตรค้ำยอนุภรรยาชาย ๒ หญิง ๒ รวมบุตรและธิดา ๑๐ คนด้วยกัน

สารบัญ

อธิบายเบื้องต้น

หน้า ๑

พรรณนาว่าด้วยกรุงสยาม

๕

ว่าด้วยทางพระราชไมตรีครั้งสมเด็จพระร่วงรามคำแหง

ครองนครสโขทัย

๑๒

เรื่องเสียมกกเป็นไมตรีกับกรุงจีน

๑๔

เรื่องเสียมหลอชกักเป็นไมตรีกับกรุงจีน

๑๕

ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระรามธิบดี ^๑ _๒ ^๓ _๔ ^๕ _๖ ^๗ _๘ ^๙ _{๑๐} ^{๑๑} _{๑๒} ^{๑๓} _{๑๔} ^{๑๕} _{๑๖} ^{๑๗} _{๑๘} ^{๑๙} _{๒๐} ^{๒๑} _{๒๒} ^{๒๓} _{๒๔} ^{๒๕} _{๒๖} ^{๒๗} _{๒๘} ^{๒๙} _{๓๐} ^{๓๑} _{๓๒} ^{๓๓} _{๓๔} ^{๓๕} _{๓๖} ^{๓๗} _{๓๘} ^{๓๙} _{๔๐} ^{๔๑} _{๔๒} ^{๔๓} _{๔๔} ^{๔๕} _{๔๖} ^{๔๗} _{๔๘} ^{๔๙} _{๕๐} ^{๕๑} _{๕๒} ^{๕๓} _{๕๔} ^{๕๕} _{๕๖} ^{๕๗} _{๕๘} ^{๕๙} _{๖๐} ^{๖๑} _{๖๒} ^{๖๓} _{๖๔} ^{๖๕} _{๖๖} ^{๖๗} _{๖๘} ^{๖๙} _{๗๐} ^{๗๑} _{๗๒} ^{๗๓} _{๗๔} ^{๗๕} _{๗๖} ^{๗๗} _{๗๘} ^{๗๙} _{๘๐} ^{๘๑} _{๘๒} ^{๘๓} _{๘๔} ^{๘๕} _{๘๖} ^{๘๗} _{๘๘} ^{๘๙} _{๙๐} ^{๙๑} _{๙๒} ^{๙๓} _{๙๔} ^{๙๕} _{๙๖} ^{๙๗} _{๙๘} ^{๙๙} _{๑๐๐}

๑๕

ครั้งสมเด็จพระบรมราชาธิราช ที่ ๑

๑๖

ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระรามคำแหง

๒๒

ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระบรมราชาธิราช

๒๔

ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระนครอินทราชาธิราช

๒๕

ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

๓๓

ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระบรมราชาธิราช ที่ ๓

๓๖

ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระรามธิบดี ที่ ๒

๓๖

ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ

๓๘

ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระนเรศวร

๔๐

ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระเอกาทศรถ

๔๑

ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม

๔๑

ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง

๔๒

ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์

๔๓

ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ

๔๘

ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ

๕๑

ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์

๕๕

ครั้งกรุงธนบุรี

๕๗

อธิบายเบื้องต้น

หนังสือเรื่องทางพระราชไมตรีระหว่างกรุงจีนกับกรุงสยาม
พระเจ้านักขัตติย (สุโขทัย) เมื่อยังเป็นขุนเงินนักขัตติยพนักงาน
หอพระสมุดวชิรญาณ แผลถวายในพระบาทสมเด็จพระจุลจอม
เกล้าเจ้าอยู่หัว แผลจากหนังสือจีน ๓ เรื่อง คือ หนังสือคัมภีร์ชกตง
เรื่อง ๑ หนังสือทวงเฉียวบนเทียนทงเคาเรื่อง ๑ หนังสือยงยง
ตอนเหม่งซวงวักกเฉียวตวนเรื่อง ๑ เป็นจดหมายเทศกล่าวถึงทางพระ
ราชไมตรีที่กรุงสยามได้มีมากับกรุงจีนตั้งแต่ครั้งสมเด็จพระร่วง
ราชธานีอยู่ที่นครสุโขทัย ตลอดเวลากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีลงมา
จนครั้งกรุงธนบุรี หนังสือจีนทั้ง ๓ เรื่องที่ใดกล่าวมาแล้ว เป็นหนังสือ
หลวงซึ่งพระเจ้ากรุงจีนราชวงศ์ไท่เซ่ง แผ่นดินเขียนหลง ให้กรรมการ
ข้าราชการตรวจจดหมายเหตุของเก่าในเมืองจีนมาเรียบเรียง (ตรง
สมัยเมื่อครั้งกรุงธนบุรี) ว่าด้วยเมืองต่างประเทศที่เคยมีไมตรีมากับ
กรุงจีน หนังสือเหล่านี้จึงมีเรื่องเมืองไทยด้วย

ได้อ่านตรวจดูเรื่องที่แปลนี้ เห็นว่าจดหมายเหตุจีนมีหลักฐาน
หลายอย่าง ควรเป็นเรื่องประกอบพงศาวดารของเมืองไทยได้เรื่อง ๑
แต่ผู้อ่านจำต้องอ่านด้วยไม่ลืมความจริง ๓ ข้อ

ข้อที่ ๑ คือ ต้องไม่ลืมว่าเมืองจีนมีอำนาจแผ่อาณาเขตต์ออกมา
ถึงเมืองต่างประเทศทางตะวันตก เช่นในครั้งพระเจ้ากรุงจีนวงศ์หงวน

เป็นต้น อันพงศาวดารปรากฏว่า ไทยเคยรบพุ่งชนะเมืองพะม่า เมือง
ญวน กรุงจีนไม่เคยชนะและไม่เคยรบพุ่งกับกรุงสยาม เพราะเหตุ
ที่ราชธานีทั้งสองฝ่ายอยู่ห่างไกลกันมาก เขตต์แดนก็ไม่ต่อกัน
ชัวยาวเหมือนเช่นเมืองพะม่าและเมืองญวน เพราะฉะนั้น การเกี่ยวข้อง
ในระหว่างกรุงจีนกับกรุงสยามแต่โบราณมา เคยมีแต่เป็นมิตรไมตรี
อย่างบ้านพี่เมืองน้อง ไทยไม่เคยยอมเป็นเมืองขึ้นจีน

ข้อที่ ๒ นั้น ต้องไม่ลืมว่าวิสัยพระเจ้าแผ่นดินจีนชอบยกย่อง
เกียรติยศของตนเองแต่ไร ๆ มา บรรดาเมืองต่างประเทศที่ไปมา
ค้าขายหรือแต่งราชทูตไปเมืองจีน จีนจดหมายเหตุที่ขลุมนเอาว่าไป
อ่อนน้อมยอมขึ้นต่อกรุงจีน ไม่เลือกหน้าว่าประเทศไหน ๆ พระเจ้า
แผ่นดินต่างประเทศไม่ว่าในยุโรปหรือเอเชีย จดหมายเหตุจีนไม่
ยอมยกเกียรติยศให้ใครเป็น "ฮ่องเต้" ให้เพียงเป็น "ฮ่อง"
ทุกประเทศ ต่างประเทศที่ไปมาค้าขายหรือเกี่ยวข้องกับจีน เมืองยัง
ไม่รู้หนังสือและภาษาจีน ก็ไม่รู้เท่าจีน การเป็นตงนามหลายร้อยปี
จนที่สุดเมื่ออังกฤษกับฝรั่งเศสทำสงครามชนะจีน ฝรั่งเศสเล่ากันว่าเมื่อ
จะเดินทัพเข้าเมืองปักกิ่ง จีนยังทำธงเขียนตัวหนังสือจีนนำหน้า ว่าฝรั่ง
จะเข้าไปค้ำขันอ่อนน้อม ฝรั่งเศสฟังมารู้ตัวว่าถูกจีนหลอกในเรื่องเหล่านี้
เมื่อฝรั่งมาเรียนรู้หนังสือและภาษาจีน จนต้องมีในข้อหนังสือสัญญา
ให้จีนยอมรับว่า พระเจ้าแผ่นดินต่างประเทศเป็นฮ่องเต้เหมือนกับจีน
การเป็นมาดังนี้ บรรดาจดหมายเหตุของจีนในชั้นเก่า ๆ จึงเรียก

พระเจ้าแผ่นดินต่างประเทศว่าอ้ออง และเหมาเอาการที่ทูตไปเมืองจีนว่า
ไปยอมเป็นเมืองขึ้นทั้งนั้น ไม่ว่าฝรั่ง หรือแขก หรือไทย

ข้อที่ ๓ เหตุที่เมืองไทยจะเป็นไมตรีกับกรุงจีนนั้น เกิดแต่
ด้วยเรื่องไปมาค้าขายถึงกันทางทะเล เมืองไทยมีสินค้าหลายอย่าง
ซึ่งเป็นของต้องการในเมืองจีนแต่โบราณมา เหมือนกับทุกวันนี้ และ
เมืองจีนก็มีสินค้าหลายอย่างที่ไทยต้องการเหมือนกัน การไปมา
ค้าขายกับเมืองจีน ไทยได้ผลประโยชน์มาก แต่ประเพณีจีนใน
ครั้งนั้น ถ้าเมืองต่างประเทศไปค้าขาย ต้องมีเครื่องราชบรรณาการ
ไปถวายพระเจ้ากรุงจีน จึงจะปล่อยให้ค้าขายได้ โดยสะดวก เพราะ
เหตุนี้จึงมีประเพณีที่ถวายบรรณาการแก่พระเจ้ากรุงจีน ไม่แต่ประเทศ
ไทยเรา ถึงประเทศอื่นก็อย่างเดียวกัน ผู้อ่านจะต้องเข้าใจความจริง
ทั้ง ๓ ข้อนี้ จึงจะไม่ประหลาดใจและไม่เข้าใจผิด เมื่อเวลาอ่านจดหมาย
เทศของจีน ซึ่งกล่าวเป็นโวหารทว่ากรุงสยามเป็นเมืองขึ้นของกรุงจีน
การที่แต่งหนังสือใช้โวหารเช่นนั้น จะโทษแต่จีนก็ได้ ถึงไทย
เราก็อย่าง ท่านผู้ใดได้อ่านหนังสือพงศาวดารเหนือ คงจะได้พบ
ในเรื่องหนังสือนั้น ๒ แห่ง / แห่ง ๑ ว่าเมื่อสมเด็จพระร่วงจะลอบศึกกวาด
พระเจ้ากรุงจีนไม่มาช่วย สมเด็จพระร่วงขัดเคือง ยกออกไปเมืองจีน
พระเจ้ากรุงจีนต้องถวายราชธิดา และได้พวกจีนบริวารเข้ามาคราวนั้น
จึงได้มาทำด้วยขามสังกโลกขึ้นเป็นปฐม อีกแห่ง ๑ เมื่อพระเจ้า
สาธิตนำฝูงควงเมืองอโยธยา ก็ว่าได้ราชธิดาของพระเจ้ากรุงจีน
ชื่อนางสร้อยดอกหมากมาเป็นพระมเหสี ถ้าเทียบเรื่องที่ไทยเราแต่ง
ไว้แต่ก่อนจะไม่พอกะไรกับที่จีนเขาแต่งนัก

ความจริงบุคคลต่างชาติดังนี้ จะมีชาติใดที่รักชอຍกันนี้คยาว
 มายิ่งกว่าไทยกับจีนนี้ไม่เห็นมี ด้วยไม่เคยเป็นศัตรูกัน เคยแต่
 ไปมาค้าขายแลกเปลี่ยนประโยชน์ต่อกันมาได้หลายร้อยปี ความรู้สึก
 ทั้งสองชาติจึงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตั้งแต่โบราณจนตรายเท่าทุก
 วันนี้ ซึ่งควรจะหวังว่าเป็นอย่างเดียวกันต่อไปในวันหน้า

การไปมาค้าขายในระหว่างจีนกับไทยในครั้งกรุงเก่า ไม่ใช่
 แต่เป็นประโยชน์เฉพาะแต่แก่จีนและไทยเท่านั้น ฝรั่งเศสก็ต้องมาอาศัย
 ค้าขายกับจีนทางเมืองไทย ความปรากฏในหนังสือจดหมายเหตุ
 ของฝรั่งว่า เมื่อฝรั่งทางเรือที่จะมาจากยุโรปถึงประเทศทางตะวันออก
 ใต้ พวกไปตกเขตเป็นผู้มาค้าขายก่อน พวกไปตกเขตเป็นคนใจร้าย
 ถือว่ามีปืนไฟ ใช้เรือรบเที่ยวปล้นสดมภ์ข่มขู่ไล่ตามเมืองที่ไปค้าขาย
 เป็นเหตุให้จีนเกลียดฝรั่งขึ้น ครั้นต่อมาเมื่อพวกฝรั่งวิลันดา อังกฤษ
 ออกมาค้าขายทางประเทศนี้ จะไปเมืองจีนไม่ได้สะดวก ต้องมา
 อาศัยเมืองไทยเป็นที่พักสินค้า ทำการค้าขายกับเมืองจีนและเมือง
 ญูนอยู่นาน ตั้งแต่แผ่นดินสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมลงมาจนแผ่นดิน
 สมเด็จพระนารายณ์มหาราช การค้าขายไปมาในระหว่างเมืองจีนกับ
 เมืองไทยก็ยิ่งเจริญขึ้นโดยลำดับสืบมาจนตรายเท่าทุกวันนี้ ข

พรรณนาว่าด้วยกรุงสยาม

หนังสือเรื่องกรุงสยามได้เป็นพระราชไมตรีกับกรุงจีน ข้าพระ
พททเจ้า ขุนเงินจันอักษร (สุทโธ) แผลออกจากหนังสือหวงเฉียวขุน
เทียนทงเค้าเล่ม ๓๔ หน้า ๔๐ หน้า ๔๑

หนังสือหวงเฉียวขุนเทียนทงเค้านั้นเป็นหนังสือหลวง ขุนนาง
๖๖ นายเป็นเจ้าพนักงาน เรียบเรียงในสมัยราชวงศ์ใต้เซง เมื่อ
แผ่นดินเซินหลงขท ๔๒ เองอิ้ว (ตรงกับระกาจุลศักราช ๑๑๓๘ ปี
พ.ศ. ๒๓๒๐ ในครั้งกรุงธนบุรี)

เสียมหลอก๊ก

เสียมหลอก๊กอยู่ฝ่ายทิศตะวันออกเมืองกวางหล้า เชียงห้วนอน
(เชียงโต) เมืองกงพู๊จาย (กำพูชา) ครั้งโบราณมีสองก๊ก เสียม
(สยาม คือ สุโขทัย) ก๊กหนึ่ง หลอซก (ละโว้) ก๊กหนึ่ง
อาณาเขตต์พื้นดิเคษ (นับก้าวเท่าแต่ ๑ ถึง ๓๖๐ ก้าวเท่าจึงเรียกว่าลิ)
ปลายแดนมีภูเขาล้อมตลอด ในอาณาเขตต์แบ่งเป็นกั้น (เมือง)
ก๊วย (อำเภอ) ก๊วยซันชู้ (ชนเมือง) (ชู้ซันตาคัสโต) แปลว่าเจ้า
พนักงานคลังมณฑล คือเมืองที่มีข้าหลวงคลังกำกับ (คงจะหมาย
ความเป็นเมืองที่คลังมณฑล ด้วยแบบราชการวงศ์เซงมีข้าหลวงคลัง
กำกับแต่เมืองที่คลังมณฑล)

คำสุ่ม ๕

- (๑) เสียมหัศจรรย์ (จะหมายความว่ากรงศรีอยุธยา)
- (๒) ค้อเกล้าสู่ม้า (นครราชสีมา)
- (๓) จกเข้ายัน (จันทบูรณ์)
- (๔) พิษลกล (พิษณโลก)
- (๕) สกกตท่าย (สโขทัย)
- (๖) ไกวนินพิ (กำแพงเพชร)
- (๗) คำนาวลี (คนาวศรี)
- (๘) ท้าวพิ (ทวาย)
- (๙) ลกยี่

คำสุ่ม ๑๔

- (๑) ไซ่นะ (ไชยนาท)
- (๒) บู้เกล้า (ปราณ)
- (๓) บู้ไช้ (พิไชย)
- (๔) ตงยัน (เข้าใจว่าชุมพร)
- (๕) ลโช่ง (เข้าใจว่าหลังสวน)
- (๖) พิพิ (พริบพิ คือ เพ็ชรบุรี)
- (๗) พิล (น่าจะเป็นวาทพิ คือ ราชบุรี)
- (๘) ไซ้เอี้ย (ไชยา)
- (๙) ไทเอี้ยว (ตานี)
- (๑๐) กนบู้ลี (กาญจนบุรี)
- (๑๑) สี่หลวงอวต (ศรีสวัสดิ์)

(๑๒) ไร่ย้อก (ไทรโยค)

(๑๓) พนสวัน (นครสวรรค์)

(๑๔) เจียมย่นคอซัง

กัณฑ์ ๗๒ พนแผ่นดินข้างฝ่ายทิศตะวันตกเฉียงปลายดิน หรือ
 เฉียงเหนือมีท่นกรวด ด้วยเป็นอาณาเขตต์เสียมกก อาณาเขตต์
 หลอชกก็อยู่ฝ่ายทิศตะวันออกเฉียงหัวนอนหรือเฉียงใต้ พนแผ่นดิน
 ราชและชุ่มชื้น

เมืองหลวงมีแปดประตู กำแพงเมืองก่อด้วยอิฐ เลียบ
 รอยกำแพงเมืองประมาณสี่ลี้เศษ ในเมืองมีคลองน้ำเล็กเรือไปมาได้
 นอกเมืองข้างฝ่ายทิศตะวันตกเฉียงหัวนอนหรือเฉียงใต้ ราษฎรอยู่
 หนาแน่น

กัณฑ์อง (พระเจ้าแผ่นดิน) อยู่ในเมืองข้างฝ่ายทิศตะวันตก
 ที่อยู่สร้างเป็นเมืองเลียบรอยกำแพงประมาณสามลี้เศษ เตี้ย (พระที่นั่ง)
 เขียนภาพลายทอง หลังคาเตี้ยมุงกระเบื้องทองเหลือง ชิด (ตำหนัก
 และเรือน) มุงกระเบื้องตะกั่ว เกย (ฐานขั้ว) เขาตะกั่วหุ้มอิฐ
 ลูกกรงเขาทองเหลืองหุ้มไม้

กัณฑ์องชุกเสงกิมจึงใช้เกย (พระเจ้าแผ่นดินเสด็จตำบลโคก
 ทรงราชยาน) บางครั้งก็ทรงช้างที่มีกูย ส่ว (พระกลดและร่วม)
 ทักนทำด้วยผ้าแดง

กักของหมวยต่างเตงเตี้ย (พระเจ้าแผ่นดินเสด็จออกท้องพระโรง
 ทุกเวลาเช้า) พวกขุนนางอยู่ที่พนูปูพรม นั่งพับเข่าตามลำดับแล้ว
 ยกมือประนมขึ้นถึงศีรษะ ถวายคอกไม้สักคนละหลายข้อ มีกิจ
 ก็เอาขันจ้อ (หนังสือ) อ่านจนถวายด้วยเสียงอันดัง คอยกักของ
 วินิจฉัยแล้วจึงกลับ

เสียมหลอกก็ก็มีขุนนาง ๕ ตำแหน่ง

- (๑) ออกอาอวาง (ออกญา)
- (๒) ออกบู๊ล่า (ออกพระ)
- (๓) ออกหมิง (ออกเมือง)
- (๔) ออกควน (ออกขุน)
- (๕) ออกมุ่น (ออกหมื่น)
- (๖) ออกขุ่น
- (๗) ออกบ่ง (ออกพัน)
- (๘) ออกล้ง (ออกหลวง)
- (๙) ออกคิว

การตั้งแต่งขุนนางให้เจ้าพนักงานไปเล็ดเอาราษฎรตามหมู่บ้านมอบ
 ให้ศาลคือ ๆ จึงให้ผู้ที่จะเป็นขุนนางนำหนังสือมาถวายข้อ ๆ ก็สอยไล่
 ตามวิธีที่เคย และสอยไล่ข้อปกครองราษฎรด้วย แม้ผู้ที่มาสอยไล่
 คอยไม่ถูกต้อง ก็ยังให้เป็นขุนนางเข้ารับราชการตามตำแหน่ง ที่
 คอยไม่ถูกต้องก็ไม่ได้เป็นขุนนาง วิธีสอยไล่ในสามบครั้งหนึ่ง แต่
 หนังสือชาวเสียมหลอกก็เขียนไปทางข้าง ด้วยไม่ได้เล่าเรียนห่างยี่
 (หนังสือจีน)

แต่กก้องนั้นหลิวชวค (ไว้พระเกศายาว) ชกเซก (เครื่องแต่ง
 พระองค์) มงกฎทำด้วยทองคำประดับไข่มุก (เพชรนิลจินดาที่เกิด
 จากหิน) รูปคล้ายดาวหมง (หมวกยอดแหลมสำหรับนายทหารใส่
 เมื่อเวลาออกรบศึก) เลี้ยงอิ (ภาษาเฉียง) ยาวสามเชี้ยว (นับนิ้ว
 ถึง ๓๐ เรียกว่าเชี้ยว) ไซ้แพรตงห้าสี เขี้ยวอิ (ภาษาทรง) ทำด้วย
 ค่ายห้าสี เขี้ยวข้วย (ฉลองพระบาท ถุงพระบาท) ทำด้วยแพรตง
 สี่แกลง

ขุนนางและราษฎรไว้ผมยาวเกล้ามวยใช้ ขันบักและใช้ผ้าขาวพัน
 ศีรษะ ขุนนางตำแหน่งที่ ๑ ถึงที่ ๕ ใช้หมวกทองคำประดับไข่มุก
 (พลอย) ตำแหน่งที่ ๕ ถึงที่ ๘ ใช้หมวกทำด้วยแพรตงและทำด้วย
 กำมะหยี่ นุ่งห่มใช้ผ้าสองชั้น รองเท้าทำด้วยหนังโค ผู้หญิงใส่ก๊วย
 (รัดเกล้า) ก่อนไปข้างหลัง เครื่องขกณใช้เข็มเงินเข็มทอง หน้า
 ผักแขยง นวมอนันได้แหวน รัดเกล้าและแหวนของคนจนทำด้วยทองเหลือง
 ผ้าห่มทำด้วยค่ายห้าสียกดอก ผ้านุ่งก็ทำด้วยค่ายห้าสีแต่เอาไหมทอง
 ยกดอก นุ่งผ้าสังพันดินสองสามนิ้ว ใส่รองเท้าทำด้วยหนังสี่คำ
 สี่แกลง

ฤดูขี้เดือนในลัยมหลอกกไม่เที่ยง พันแผ่นดินกโขยกและ
 ชาวชนคองอยู่เรือนทอสูง (เรือนโบราณที่มีชั้นบนชั้นล่าง ชั้นบนเรียก
 ว่าหอ) หลังคามุงด้วยไม้ห่มากเอาหวายผูก ท่มุงด้วยกระเบื้องก็มี
 เครื่องใช้ ไม่มีโต๊ะ, เก้าอและม้านั่ง ใช้แต่พรมกขเสื่อหวายปูพื้น

ประชาชนนับถือเชกเก่า (พุทธศาสนา) ผู้ชายบวชเป็นเณร (พระภิกษุ) ผู้หญิงบวชเป็นนั้ (นางชี) ไปอยู่ตามวัด ผู้ที่มียศศักดิ์และมั่งมีนั้น เคารพหุด (นับถือพระภิกษุที่สำเร็จ) มีเงินทองถึงร้อยกัทำทานกัหนึ่ง คั้วยไม่มีความเสียดาย

แม้ชาวชนดงแก่ความตาย ก็เอนำปรอทรอกปากแล้วจึงเอน ไปมั่ง ศพคนจนเอนไปตั้งไว้ที่ฝั่งทะเล ในทันใดก็มิกามีหนึ่งมาจิกกิน บัคเก็ยหนึ่งกัสูญสิ้น ญาคัพนองของผู้ตายร้องให้เอนกระดกทั้งดง ในทะเล เรียกว่าเนยวง (ผังศพกับนก) การช้อชขายใช้เขยแทนตั้งจ (กระเปะทองเหลือง) บั ไคไม่ใช้เขยแล้วความใช้ กัเกิดชุกชุม

ขุนนางและราษฎรที่มีเงิน จะใช้จ่ายแต่ลำพั้งนั้นไม่ไค ค้องเอนเงิน ส้งไปเมืองหลวงให้เจ้าพนักงานหลอมหลอเป็นเมล็ดค เอนตราเหล็ก คัมีอีกขรอยข้างบนแล้วจึงใช้จ่ายไค เงินร้อยคาลังค้องเสียดค่าภาษ ให้หลวงหกสลึง ถ้าเงินที่จ่ายไม่คัตัวอีกขรตราจัขผู้เจ้าของเงิน ดงไทยว่าทำเงินปลอม จัขไคคัครั้งแรกคัคนวมือขวา คัวังสองคัคนว มือซ้าย คัวังสามไทยถึงตาย การใช้จ่ายเงินทองสุคแล้วแต่ผู้หญิง คั้วยผู้หญิงมีสติขญญา ผู้ชายที่เป็นสามีกัค้องเชอพัง

ชาวชนเสียมหลออีกมีช้อไม่มแซ่ ถ้าเป็นขุนนางเรียกว่าอกม้ง (ม้งแปลว่านั้ หมายความว่าออกนั้) ผู้ที่ม้งมี เรียกว่านายม้ง ยากจนเรียกว่าอัยม้ง ขนบธรรมเนียมของชาวชนนั้แซงกระคัง การรบัคสังครามข่านาญทางเรือ ไคเจียง (นายทหารใหญ่)

เอาแข่งที่ (เครื่องวาง) พันกายสำหรับขึงกันหอกดาบและจี่ (จี่แปลว่า ลูกธนู) แข่งที่นั้นกระตูกศิระฉี ว่ายิงพันแทงไม่เป็นอันตราย

สิ่งของที่มิในประเทศ อำเภอทองที่หอม ไม่หอมสีทอง ไม่หอมสีเงิน เนื้อไม้ ไม้ฝาง ไม้แก่นคำ งาช้าง หอระตาน กระจวาน พริกไทย ไตขิงจ้อ (ผลไม้) เลียงหมุยโล้ว (น้ำดูไม้กัลัน) ไซเอี้ยเซียม (แพรมาจากเมืองพทเกต) แพรลายทอง สิ่งของที่กล่าวนี้เคยเอามาถวายเป็นเครื่องบรรณาการ

ทองคำและหินสีต่าง ๆ ที่มิในประเทศ ทองคำก้อน ทองคำทราย ไขเอี้ยะ (พลอยหินต่าง ๆ) ตะกั่วแข็ง

สัตว์สี่เท้า สัตว์สองเท้า สัตว์มีเกล็ด ที่มิในประเทศ แรต ช้าง นกยูง นกแก้วห้าสี นกจุกกู่ (เต่าหกเท้า)

ผลไม้และต้นไม้ที่มิในประเทศ ไม้ไผ่ใหญ่ ไม้ไผ่สีสุก ไม้ไผ่เล็ก กล้วย ผลทับทิม แดง พัก

สิ่งของมีกลิ่นหอม กฤษณา ไม้หอม กานพลู หลอดชก (เครื่องยา) แต่หลอดชกนั้นกลิ่นหอมคล้ายกฤษณา นามประเทศ คงจะคงตามชื่อของสิ่งนี้

๑ ตอนพรรณนาว่าด้วยสยามประเทศนี้ เห็นจะเอาจดหมายเหตุบรรดาเมืองใดเมืองใดเมืองไทยตั้งแต่เก่าที่สุดลงมาจนถึงเวลาที่แต่งหนังสือนี้ มาเก็บเนื้อความรวบรวมลงในที่อันเดียวกัน ไม่ได้แก้ไขตัดทอนการที่เปลี่ยนแปลงในบ้านเมือง เช่นพรรณนาว่าไทยให้สมชาวกล้ามวยเป็นต้น

ว่าด้วยทางพระราชไมตรี

หนังสือเรื่องเสียมก๊ก หลอซก๊ก เป็นพระราชไมตรีกับกรุงจีน
ข้าพระพุทธเจ้า ขุนเจนจันทักษัตร (สุกใจ) แผลออกจากหนังสือคิมเตย
ซกทงจเล่ม ๕ หน้า ๓๔ หน้า ๓๕ หน้า ๓๖ หน้า ๓๗ หน้า ๓๘

หนังสือคิมเตยซกทงจเป็นหนังสือหลวง ด้วยขุนนาง ๖๖ นาย
เป็นเจ้าพนักงานเรียงหนังสือคิมเตยซกทงจ เมื่อแผ่นดินเขียนหลง
ยท ๓๒ เองหาย (ตรงกับขงจลคักราช ๑๑๒๘ บ พ.ศ. ๒๓๑๐) ใน
ราชวงศ์เซ่งนี้ ต่อมาลงแผ่นดินเขียนหลงยท ๕๐ อิดจ (ตรงกับขงจลคักราช
๑๑๔๗ บ พ.ศ. ๒๓๒๘ ในรัชกาลที่ ๑ กรุงรัตนโกสินทร)
ขุนนางชื่อโตวหงอซอซอกก (เจ้ากรมพระอาลักษณ์ฝ่ายขวา) กับ
ขุนนางท้ายลยเคงซอเล็กเซียม (ท้ายลยเคงเป็นกรมขึ้นอยู่ใน
กระทรวงเมือง) ได้ชำระหนังสือคิมเตยซกทงจอีกครั้งหนึ่ง

ครั้งสมเด็จพระร่วงรามคำแหงครองนครสุโขทัย

พระเจ้าหงวนลี่โจวของเต (ครั้งนั้นเป็นมงโกลไคราชสมบัติใน
กรุงจีน เป็นประมุขกษัตริย์วงศ์หงวน นามแผ่นดินเรียกว่าจิ่งหงวน)
แผ่นดินจิ่งหงวนยท ๑๘ หยิมโหวงล็กหงววย (ตรงกับขงจลคักราช ๖๔๕ บ พ.ศ. ๑๘๒๕) พระเจ้าหงวนลี่โจวของเต รัชสั่งให้
ขุนนางกวนกุนโหวงอหองจื่อเป็นราชทูตไปเกลี้ยกล่อมเสียมก๊ก

๑ เมื่อครั้งราชวงศ์หงวนเป็นใหญ่ในเมืองจีน ออกกองทัพมาปราบปรามได้ทั้ง
เมืองฉวนและเมืองพะม่า ส่วนเมืองไทยจีนคงจะได้ความว่า พระเจ้าขุนรามคำแหงเข้ม
แข็งในการศึกสงคราม ทั้งภูมิประเทศอยู่ห่าง จึงแต่งทูตมาเกลี้ยกล่อมให้เป็นไมตรี

แผ่นดินจังหวัดหนองบัว ๒๖ กิ่งหวัดหงวย (ตรงกับเดิมเดือน ๑๒ ปีผล
จุลศักราช ๒๕๑ ปี พ.ศ. ๑๘๓๒) หลอฮกกักให้ราชทูตนำเครื่องบรรณา
การมาถวาย

แผ่นดินจังหวัดหนองบัว ๒๘ ชนเข้าจับหววย (ตรงกับเดิมเดือน ๑๒ ปีเถาะ
จุลศักราช ๒๕๓ ปี พ.ศ. ๑๘๓๔) หลอฮกกักขอให้ราชทูตนำราชสาส์น
อักษรเขียนด้วยน้ำทอง กิ่งเครื่องบรรณาการ คือทองคำ งาช้าง
นกกระเรียน นกแก้วห้าสี ชนนกกระเต็น นอระมาด อำพันทอง มาถวาย

แผ่นดินจังหวัดหนองบัว ๓๐ กิ่งหวัดหงวย (ตรงกับเดิมเดือนหกปีมะเส็ง
จุลศักราช ๒๕๕ ปี พ.ศ. ๑๘๓๖) พระเจ้าหงวนสีใจของเตรียมสั่งให้
ราชทูตไปทำพระราชไมตรีด้วยพระเจ้าเสียมกัก

แผ่นดินจังหวัดหนองบัว ๓๑ กิ่งหวัดหงวย (ตรงกับเดิมเดือนเก้า
ปีมะเมียจุลศักราช ๒๕๖ ปี พ.ศ. ๑๘๓๗) ในขณะพระเจ้าหงวนสีใจของเต
สวรรคต พระเจ้าหงวนแสงจงของเดโชนเสวยราชสมบัติ แต่ยังไม่ได้
เปลี่ยนนามแผ่นดิน เสียมกักต้องงัดมกตั้งมาเผา พระเจ้าหงวน

๑ ควรจะสังเกตว่า ครั้งพระเจ้ารามคำแหงครองกรุงสุโขทัยนั้น เสียมกักกับ
หลอฮกกักยังแยกกันอยู่ ขอนี้มีเนื้อความในจารึกพ่อขุนรามคำแหงประกอบ ด้วยใน
จารึกนหอเมืองจันทนครสุโขทัยไม่มีชื่อเมืองอโยธยาเมืองละโว้และเมืองอื่น ๆ ซึ่งต่อไป
ทางตะวันออก จนนครราชสีมา อาจจะยังมีผู้ปกครองเมืองละโว้เป็นอาณาจักร ๑ ต่างหาก
ซึ่งเรียกในทันทีว่า “ หลอฮกกัก ” แต่เป็นไมตรีกับจีนมาก่อนแล้ว

๒ ตรงนี้ทำให้เข้าใจว่า ทูตจีนมาครั้งแรกเป็นแต่มาฟังลาดเลา ฟังมาทำไมตรี
กันในคราวนี้

๓ ทูตจีนเรียกพระนามเสียมกักอ่อง ว่า กังมกตั้ง จะมาแต่อะไรยังคิดไม่เห็น แต่
ศักราชนั้นตรงกับแผ่นดินพระเจ้ารามคำแหง

เสงจงซอง เตรีบสังกยเสียมก๊กอองกิงมกตั้งว่า แม่ท่านคิกว่าเป็นไมตรี
กันแล้วกัควรวไหลกชายหรือขุนนางมาเป็นจำนำไว้ข้าง

แผ่นดินไต่เตก (นามแผ่นดินของพระเจ้าหงวนเสงจงซองเต้
บท ๕ แก้อิลกทงวย (ตรงกับฉดเคอนแปดชวทจุลศักราช ๖๖๒ บ
พ.ศ. ๑๘๕๓) เสียมก๊กอองมาเฝ้า

เรื่องเสียมก๊กเป็นไมตรีกับกรุงจีน

เรื่องเสียมก๊กเป็นไมตรีกับกรุงจีน ข้าพระพทอเจ้า ขุนเจงจีน
อักษร (สคใจ) แผลออกจากหนังสือคิมเคยชกทงจีเล่ม ๕๐ หน้า ๕๕
หนังสือคิมเคยชกทงจีเป็นหนังสือหลวง ขุนนางวงศ์ไต่เซง ๖๐
คน เป็นเจ้าพนักงานเรียบเรียง เมื่อแผ่นดินเขียนหลวงบท ๓๒ เองหาย
(ตรงกับขกนจุลศักราช ๑๑๒๘ พ.ศ. ๒๓๑๐)

เสียมก๊ก

เมื่อครั้งวงศ์หงวน (ครั้งนมนมโกลไค้วราชสมบัติในกรุงจีน)

ในแผ่นดินพระเจ้าหงวนเสงจงซองเต้ (พระเจ้าหงวนเสงจงซองเต้
กษัตริย์ที่ ๒ วงศ์หงวนชินครองราชสมบัติต่อกับ ตรงกับขมแม่
จุลศักราช ๖๕๗ พ.ศ. ๑๘๓๘ ขนานนามแผ่นดินว่าเจงหงวน) เสียมก๊ก
ให้ราชทูตนำราชสาส์นอักษรเขียนด้วยน้ำทองมาถวาย ด้วยเสียมก๊กกับ

๑ พระเจ้ารามคำแหงเสด็จไปเมืองจีน ๒ ครั้งนี้ ที่ไปเอาเงินเข้ามาทำเครื่องถ้วย
สังกโลก

๒ ความตอนนัศักราชก็อยู่ในแผ่นดินพระเจ้ารามคำแหง เป็นแต่คัดมาจากหนังสือ
เรื่องอื่น

๒๖
๕๖๕.๕
๖๖๘๖๖
๒๔๖๖
๑

มาลือ เอ้อก๊ก ทำสงครามโดยสาเหตุความอาฆาตกัน เลี้ยววง
(รัฐบาล) แต่งให้ราชทูตนำหนังสือตอบราชสาส์นไปถึงเสียมก๊ก
ว่ากล่าวประณามให้เลิกสงครามกันเสียทั้งสองฝ่าย

ในแผ่นดินไต้เต็ก (นามแผ่นดินที่เรียกเจหงวนนั้นยกเลิกเมื่อ
๒๕๘ พ.ศ. ๑๘๓๘ นามแผ่นดินที่เรียก
ไต้เต็กนั้นชานชเมอเบเตงอว ทรงกษัตริย์จตุลศักราช ๒๕๘ พ.ศ. ๑๘๔๐
แผ่นดินไต้เต็กมี ๓๓ ปี) เสียมก๊กให้ราชทูตมาขอมา พระเจ้าหงวน
เสงจงของเค้ประทานเสือกิมหลือ (เสือกิลายทอง) ให้ไป

ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดี อู่ทอง

ข้าพระพุทธเจ้า ขุนเงินจันอักษร (สุทใจ) เลือกคัตแปลเรื่อง
พระราชไมตรีในระหว่างกรุงสยาม กับกรุงจีนออกจากหนังสือฉบับสี่ชื่อ
ตอนเหม็งซ้องวักกเลิกค้วน (เรื่องนานาประเทศในรัชกาลวงศ์เหม็ง)
เล่ม ๘๒๘ หน้า ๓๕ ถึงหน้า ๔๐ มีข้อความดังนี้

เสียมหลอฮก๊ก

แผ่นดินหงษุขัต ๓ แกซุข (ทรงขจจุลศักราช ๗๓๒ พ.ศ. ๑๘๑๓)
พระเจ้าไถ้ไว้อของเค้ (เจหงวนเจียงไต้ราชสมขัตเป็นพระเจ้าไถ้ไว้อของเค้)
ปฐมกษัตริย์วงศ์เหม็ง ครองราชสมขัตขั้ไข่วชิน (ทรงขจจุล
ศักราช ๗๓๐ พ.ศ. ๑๘๑๓) ชานนามแผ่นดินว่าหงษุขั้ อยู่ในรัชกาล ๓๓ ปี
วงศ์เหม็งตั้งกรุงทเมืองนางกิง (สมยั้นเรียกว่าเมืองเกียงลงพู แขวง

๑ มาลือเอ้อก๊ก นี้ เจ้าใจว่ามละขุ

มณฑลเกียงซู่) รัชสังให้หลยงจุ่นเป็นราชทูต ถือนางสี่ร้อยสี่
ไปชวนเสียมหลอชกักให้เป็นไมตรี

ครึ่งแผ่นดินสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๑

แผ่นดินหงษ์ปีที่ ๕ ซินหาย (ตรงกับจุลศักราช ๗๓๓ พ.ศ. ๑๘๑๕)
เสียมหลอชกักของ เซียนเลียดเจียวเองย ให้ราชทูตเชิญพระราช
สาส์นและพาช่างกับช่างเหล็ก และสิ่งของในพนประเทศมาเจริญทาง
พระราชไมตรีพร้อมกันกับหลยงจุ่น พระเจ้าไถ่ใจของเต้รัชสังให้
เจ้าพนักงานเอาแพรม้วนประทานไปให้ของ กับประทานผ้าม้วนให้
ราชทูตด้วย

ในบั้นเสียมหลอชกักของ ให้ราชทูตกลับมาถวายชัยมงคล
ในการชนะใหม่ พระเจ้าไถ่ใจของเต้ รัชสังให้เจ้าพนักงานเอา
พงศาวดารเรื่องไ้ราชสมบัติ กับแพรม้วนผ้าม้วนประทานไปให้ของ

แผ่นดินหงษ์ปีที่ ๕ หยิมจี่ (ตรงกับจุลศักราช ๗๓๕ พ.ศ. ๑๘๑๕)
เสียมหลอชกักของให้ราชทูตพาหมี, ชนเผือก, กับสิ่งของในพน
ประเทศมาถวาย

๑. ตรงนี้ควรสังเกตว่า ในปลายแผ่นดินสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๑ อู่ทอง จึงเรียก
ประเทศสยามว่า เสียมหลอชกัก เหมือนหนึ่งว่าได้ร่วมเสียมกักข้างเหนือกับหลอชก
กักข้างใต้เข้าเป็นอันเดียวกันแล้ว ตามที่ปรากฏในหนังสือพระราชพงศาวดารพึงรวมกัน
ต่อในแผ่นดินสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๑ บางที่ตรงนี้ผู้เขียนจดหมายเหตุจีนชั้นหลัง
จะเรียกรวมกันเร็วไป

๒ คำ “เซียนเลียดเจียวเองย” ดูเสียงตรงกับสมเด็จพระยามากกว่าคำอื่น
หรือจะใช่ช้อย่างนั้นในสมัยนั้น ชื่อนี้ไม่ได้

แผ่นดินหงษ์ปีที่ ๖ กุ่ยทว (ทรงบัลลังก์การาช ๗๓๕ พ.ศ. ๑๙๑๖)
ราชทูตเสียมหลอชกักก้นำสิ่งของมาถวาย

ในบั้นนางเขียนเลียบะซอลิ่งซึ่งเป็นพระพี่นางของเสียมหลอชกักก
ต้องให้ราชทูตเชิญพระราชสาส์นซึ่งจารึกอักษรในแผ่นทองคำกับ
สิ่งของในพื้นประเทศมาถวายตงกง (พระมเหสี) ตงกงไม่รับ

นางเขียนเลียบะซอลิ่ง ให้ราชทูตนำสิ่งของกลับมถวายอีก
พระเจ้าโถ้วของเต็กไม่ทรงรับ เป็นแต่โปรดให้เลี้ยงโต๊ะราชทูต

ครั้นนั้นเสียมหลอชกักกซึ่งไม่มีวิชาสามารถ ชาวประเทศ
ก็เชิญเขียนเลียบะซอลิ่งไปเองยลือลือต่อล่อหลก^๒ ลิงของเสียมหลอชกักก
ต้องขึ้นครองราชสมบัติ แล้วจึงให้ราชทูตมาทูลขอความเรื่องนั้น กับเอา
สิ่งของในพื้นประเทศมาถวาย เจ้าพนักงานก็เลี้ยงควาชทูต และ
จัดสิ่งของพระราชทานตอบแทนตามธรรมเนียม

ต้องทขึ้นครองราชสมบัติใหม่ ให้ราชทูตเอาสิ่งของในพื้นประเทศ
มาถวาย และถวายชัยมงคลในการขึ้นใหม่ ก็ถวายแผ่นที่

๑ ที่เรียกว่า “นางเขียนเลียบะซอลิ่ง” เขียนเลียบนั้นตรงกับสมเด็จพระนางเจ้าเสด็จเป็นแม่ แต่
ซอลิ่งเหลือที่จะเอา ที่ว่าเป็นพระพี่นางนั้นก็ตรงกัน แต่พระราชพงศาวดารว่าเป็นน้องนาง
คือพระราชมารดาของสมเด็จพระบรมสว

๒ ครั้นนี้เรื่องก็ตรงกับพระราชพงศาวดาร ที่จีนเรียกว่า “เขียนเลียบะซอลิ่งเอ็งย
ลือลือต่อล่อหลก” นี้ ถ้าจะเอาตามเสียงที่เห็นใกล้คือ สมเด็จพระยาสุรินทรราชา
แต่หมายความว่า สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๑ นั้นเป็นแม่ ครั้นนี้เป็น พระเจ้าลูก
ตรงตามพระราชพงศาวดาร

เสียมหลอชกัก กววย ราชทูตที่มาต่างก็มีสิ่งของถวาย พระเจ้า
ไถ่โจวของเต้ไม่ทรงรับสิ่งของของราชทูต

แผ่นดินหิงบูยท ๗ ภาระอื่น (ตรงกับขาลจุลศักราช ๗๓๐ พ.ศ. ๑๕๑๗)
ราชทูตเสียมหลอชกัก ชอซาลประนำสิ่งของมาถวายที่เมืองกวางตง
และบอกแก่เจ้าพนักงานว่า เรือบรรทกเครื่องราชบรรณาการคราวนี้
มาถึงทะเลอชุกกลมคลื่นซัดไปถึงทะเลหน้าเมืองไชนาง (ไหหลำ) เกษะ
บุญได้เจ้าเมืองและขุนนางช่วยจึงได้แต่ผ้าย, ไม้ฝาง, ไม้หอม, ที่เหลือ
กลมคลื่นซัดไป มาถวาย

เทศาภิบาลมณฑลกวางตงตอบราชทูตว่า พระเจ้าไถ่โจวของเต้
ไม่ทรงเชื่อว่าสิ่งของที่เอามาเป็นเครื่องราชบรรณาการ เพราะไม่มี
พระราชสาส์นกำกับมา ซึ่งราชทูตว่าเรือกลมคลื่นซัดแต่สิ่งของยัง
เหลืออยู่ ทรงเห็นว่าคงจะเป็นพวกพานิชเสียมหลอชกักปลอมมา มี
รับสิ่งไม่ได้รับเครื่องบรรณาการไว้

พระเจ้าไถ่โจวของเต้ รับสั่งแก่งซุ (ขุนนางในที่ว่าการอุปราช)
กยเจ้าพนักงานลี้ (กระทรวงแบบธรรมเนียม) ว่า เมื่อครั้งโบราณ
พวกจโฮว (เจ้าเมืองเอก) มาเฝ้าถียนจือ (พระมหากษัตริราช)
นั้น ขันทนนำสิ่งของมาถวายแต่ได้กนอยครั้งหนึ่ง ดังสามขงมีสิ่งของ
มาถวายมาก ๆ เพราะเป็นการประชุมใหญ่ ประเทศที่อยู่นอกเขตต์
หัวเมืองทั้งเก้า นั้น (หัวเมืองทั้งเก้า นั้น คือ สิบแปดมณฑลเดิมของ
ประเทศจีน) สี่หนึ่ง (สี่หนึ่งนั้นสามสิบ) จึงมาเฝ้าครั้งหนึ่ง และ

